

Summary. In article are researched problems of the development and introducing the market forms to integrations enterprise main and volatile activity of the rail-freight traffic of the Ukraine. Motivated practicability of the introduction in activity enterprise rail-freight traffic - a groups of the production infrastructure and material and technical provision.

Keywords: enterprises main and volatile activity, enterprises of the material and technical provision.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 331.108:656.2

РОЛЬ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ГЕНЕРАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗНАНЬ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Корольова Н.М., к.е.н., ст. викладач (УкрДАЗТ)

У статті наведені концептуальні аспекти з удосконалення діючої системи генерації та використання знань які орієнтовані на стратегічні цілі розвитку підприємств

Ключові слова: генерація, ефективність, економічна діяльність, підприємство

Постановка проблеми. Сучасні умови діяльності підприємств вимагають від них максимально ефективно використовувати та розвивати передові знання. Умови конкуренції на ринку потребують такого рівня ефективності і новаторства, який може бути забезпечений тільки при постійному та поширеному використанні знань. Нажаль, досі у практиці підприємств зберігається тенденція коли проекти в галузі знань орієнтовані в більший ступені на ефективність та застосування наявних знань, хоча більш перспективну вартість мають знання, які орієнтуються на інновації. Це пояснюється тим, що управління певними активами знань більш просте і конкретне ніж створення творчого середовища навчання, а тому призводить до більш швидких та суттєвих економічних результатів. Проте, для вітчизняних підприємств необхідно обрати саме напрям розвитку знань, в основі якого знаходиться перспектива інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Проблему управління знаннями досліджують зарубіжні і вітчизняні вчені: Б. Мільнер, У. Буковіч, Е. Герасимова та ін. [1,2, 4]. В своїх працях вони розглядають концептуальні положення теорії управління знаннями та надають пропозиції щодо практичного застосування її інструментарію.

Зважаючи на новизну й актуальність даної концепції, ряд аспектів, зокрема, питання реалізації інструментів управління знаннями на вітчизняних підприємствах для забезпечення їх ефективної діяльності і стабільного розвитку, потребує уточнення та більш детального вивчення.

Метою статті є викладення концептуальних аспектів функціонування інтегрованої системи генерації і використання знань на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. У роботі Мільнера Б. З. наведено ствердження стосовно сучасної концепції конкурентних переваг, яке чітко встановлює взаємозв'язок знань та конкурентоспроможності підприємств: єдине, що надає підприємству конкурентні переваги та стійкість – це те, що воно знає і як використовує те, що знає, та як швидко воно дізнається про нове. Виходячи з цього існують такі принципи сучасної теорії управління знаннями [1, С. 50-51]:

1) стратегії, в основі яких знаходяться знання, повинні починатися не знаннями, а стратегією. Тільки тоді підприємство спроможне об'єднати ресурси знань для створення нового продукту чи послуги, коли воно знає що за цінності необхідно створити і для кого вони призначені;

2) стратегії, які засновуються на знаннях, не

є таким до тих пір, поки вони не об'єднані з традиційними методами виробництва;

3) реалізація стратегії на основі знань – це не управління знаннями, а підготовка робітників зі знаннями. При цьому існує необхідність створення культури організації, яка підтримує навчання, кооперацію та відкритість для розповсюдження знань;

4) організації впливають на знання через зв'язки робітників, які співробітничать між собою;

5) робітники впливають на знання за

допомогою організаційної привабливості замість централізованого інформаційного тиску.

З дослідження сутності поняття «інтегрована система генерації та використання знань» (ІСГВЗ), стає зрозуміло, що її функції полягають не в простому залученні та використанні знань, а в їх виробництві та відтворенні, що досягається за допомогою інноваційної діяльності, навчання, морального виховання робітників, розвитку їх професійних здібностей. Отже, процес генерації знань можна представити у вигляді п'яти стадій (рис. 1):

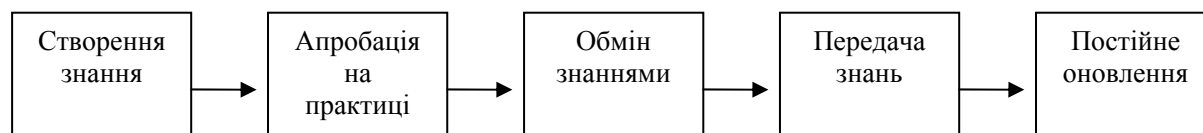

Рисунок 1 - Стадії процесу генерації знань

Процес генерації знань є не тільки результатом інноваційно-дослідної діяльності підприємств, активно відбувається внаслідок навчання персоналу та розвитку його творчого потенціалу, але також необхідною передумовою

подальших інноваційних розробок (рис. 2). Основними інститутами генерації знань встановлено науку (науково-дослідна діяльність) та освіту (університетська, професійна).

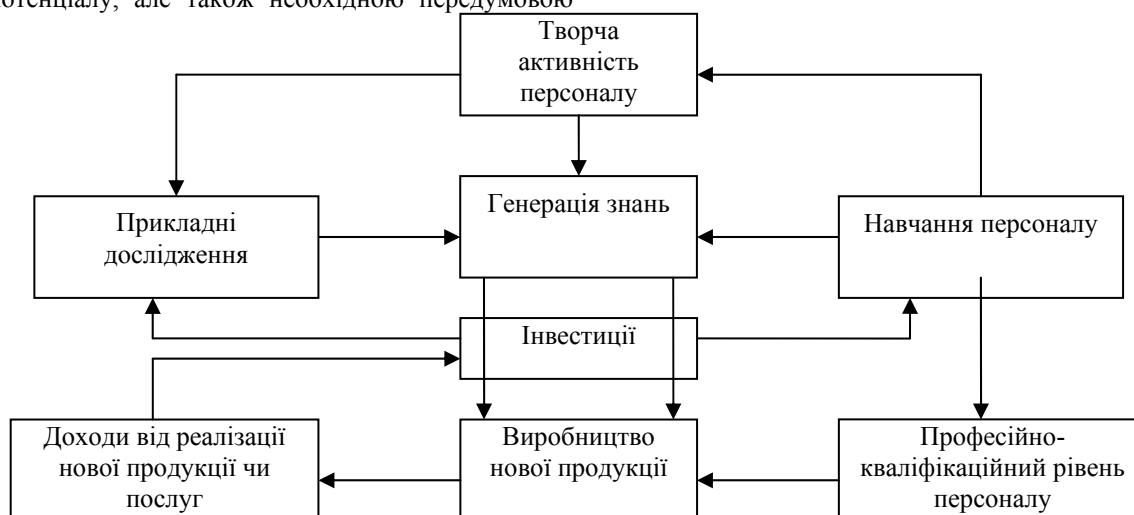

Рисунок 2 - Генерація знань як основа інноваційного розвитку підприємств [власна розробка автора]

Формування ІСГВЗ здійснюється не тільки заради реалізації інновацій. Її створення та функціонування орієнтовано на такі стратегічні цілі:

1) підвищення спроможності підприємств до створення та впровадження інновацій, як умови подальшого просування та розвитку підприємства для зайняття ним ключової позиції в умовах конкурентоспроможності, що вимагає появи нових продуктів чи послуг. В цьому випадку ІСГВЗ розглядається як засіб координації спільної діяльності робітників підприємств-учасників для генерації нових ідей, не дивлячись на

територіальну розрізненість;

2) підвищення сприйнятливості підприємства та робітників, яка передбачає спроможність підприємств швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та реалізовувати при цьому нові можливості в інтересах підприємства;

3) підвищення ефективності діяльності підприємства та робітників, що означає збільшення ефективності діяльності за рахунок уникнення та виключення дублюючих дій, як то дії по розробці однакових проєктів, які здійснюються одночасно на різних підприємствах.

Тобто ефективність розглядається як простота та швидкість використання в роботі попереднього досвіду та досвіду інших підприємств-учасників;

4) підвищення компетентності підприємства та робітників, що передбачає не тільки отримання знань під час навчання, що значно збільшує компетенції робітників, але і можливість гнучкого та систематичного розповсюдження досвіду між співробітниками одного підприємства та між робітниками декількох підприємств-учасників.

Ці чотири стратегічні цілі можна зобразити в системі двох координат. Перша система координат – вісь «знання окремих людей – знання підприємства в цілому», друга – вісь «знання, що використовуються для повсякденних операцій – знання, що використовуються для творчої роботи» (рис. 3).

Таким чином, ефективність створення ІСГВЗ оцінюються виходячи з вирішення таких проблем:

– легкість знаходження інформації, яка необхідна для виконання повсякденної роботи та

творчої реалізації;

– виключення одночасності здійснення однакових розробок та їх повторності на декількох підприємствах;

– доступність знань для інших робітників та обмін знаннями між робітниками одного чи декількох підприємств;

– стимулювання організації спільної роботи, обміну інформацією.

Отже, основними характеристиками, яким повинна відповідати ІСГВЗ, можна встановити:

– безперервність генерації знань;

– дієвість механізму управління знаннями;

– доступність знань при жорсткому контролі за дотриманням прав інтелектуальної власності;

– зрозумілість та легкість доступу до знань;

Рисунок 3 - Матриця стратегічних цілей формування інтегрованої системи генерації та використання знань

– системність знань з розбиттям на класи, основні групи користувачів, тематичний класифікатор, рівні складності та рівні управління;

– ефективність використання знань;

– швидкість адаптації до змін потреб у знаннях;

– інтерактивний характер користування;

– високий рівень якості знань, що характеризується їх професійністю, зрозумілістю, оформленістю, прогресивністю, безпомилковістю.

Функціонування ІСГВЗ може супроводжуватися певними ризиками, які пов'язані з:

– невідповідністю рівня сформованих знань потребам підприємств та їх робітників;

– бар'єри на шляху генерації та використання знань, які існують між

підприємствами;

– невідповідністю рівня навчання сформованим вимогам;

– відсутністю довіри з боку учасників;

– недієвістю норм захисту інтелектуальних цінностей;

– невідповідністю витрат на створення ІСГВЗ та отриманих результатів;

– неузгодженістю в питаннях генерації знань та матеріального стимулювання цього процесу та ін.

Отже, на думку автора, основну проблему, що виникає в процесі створення та функціонування ІСГВЗ, можна сформулювати так: складність обміну знаннями та досвідом. Вирішення цієї проблеми пропонується за рахунок впровадження практики культури взаємного обміну знаннями, в основу якої покладено три

принципи [2, С. 240-241]:

1) мотивація, яка передбачає зацікавленість робітників підприємств-учасників в обміні знаннями. Це потребує:

– зняття бар'єрів в процесі обміну знаннями як на рівні підприємства, так і на рівні декількох підприємств;

– створення умов, за яких активна участь у генерації та обміні знаннями сприяє кар'єрному зростанню;

– виявлення сфер взаємовигідного співробітництва;

2) підтримка, що має за мету побудову організаційно-технічної підтримки взаємодії в межах формування знань. Для цього необхідно:

– надати робітникам додатковий оплачуваний час, який би використовувався для розкриття власних ідей та найкращих результатів своєї роботи;

– заохочувати обмін практичними знаннями та секретами професійної майстерності;

– сприяти розширенню особових контактів робітників організації;

3) довіра, що передбачає усвідомлення робітниками цінності знання та признання права

інтелектуальної власності. Для цього необхідно:

– налагодити взаємовигідні відносини між робітниками та підприємствами;

– точно визначити правила використання інтелектуальних активів;

– підтримувати публікацію ідей та захист авторських прав;

– поширювати сфери довіри.

Функціонування ІСГВЗ неможливо без створеної інтегрованої пам'яті, метою якої є перетворення неявних знань в явні. Розвиваючи інтегровану пам'ять підприємства, полегшується обмін знаннями, так як нововведення, що реалізуються на одному підприємстві, стають доступними іншим підприємствам. При цьому формування інтегрованої пам'яті повинно відбуватися за типом «насос», що передбачає активний збір інформації, формування знань та їх розповсюдження.

Процес генерації знань у межах ІСГВЗ проходить декілька фаз та супроводжується постійним обміном знаннями між підприємствами-учасниками (рис. 4):

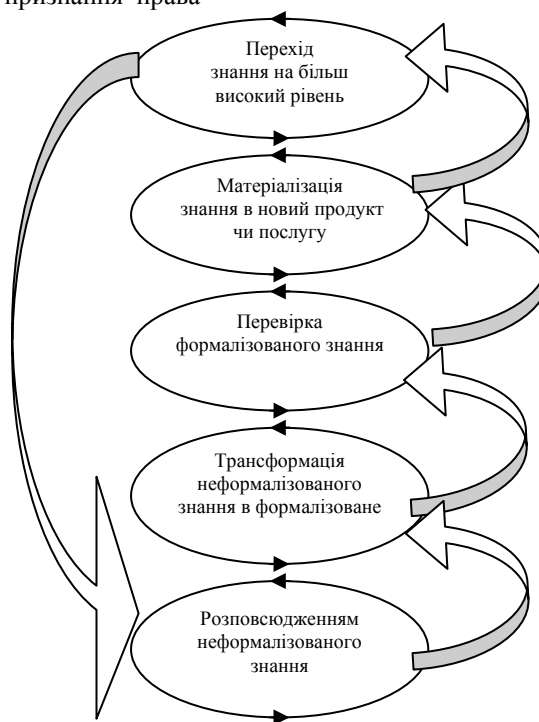

Рисунок 4 - Циклічний характер генерації знань інтегрованої системи генерації та використання знань

Перша фаза є найбільш важливою так як пов'язана з розповсюдженням неформалізованого знання, яке знаходиться в основі організаційного та міжорганізаційного знання. Це пов'язано з деякими утрудненнями. Їх сутність полягає у складності механізму передачі та розповсюдження знань, які отримані безпосередньо з досвіду. Тому ця фаза повинна включати заходи, метою яких є

створення культури обміну досвідом, яка передбачає розповсюдження знання серед працівників з різним рівнем освіти, досвідом роботи, поглядами та мотиваціями. Існує необхідність створення простору для творчого експерименту та втілення ідей у життя, творчих співтовариств та механізму розповсюдження ідей. Залучення різних спеціалістів з різних підрозділів

до генерації ідей та їх застосуванні у інноваційній процесу генерації ідей. діяльності є дієвим заходом на першій фазі

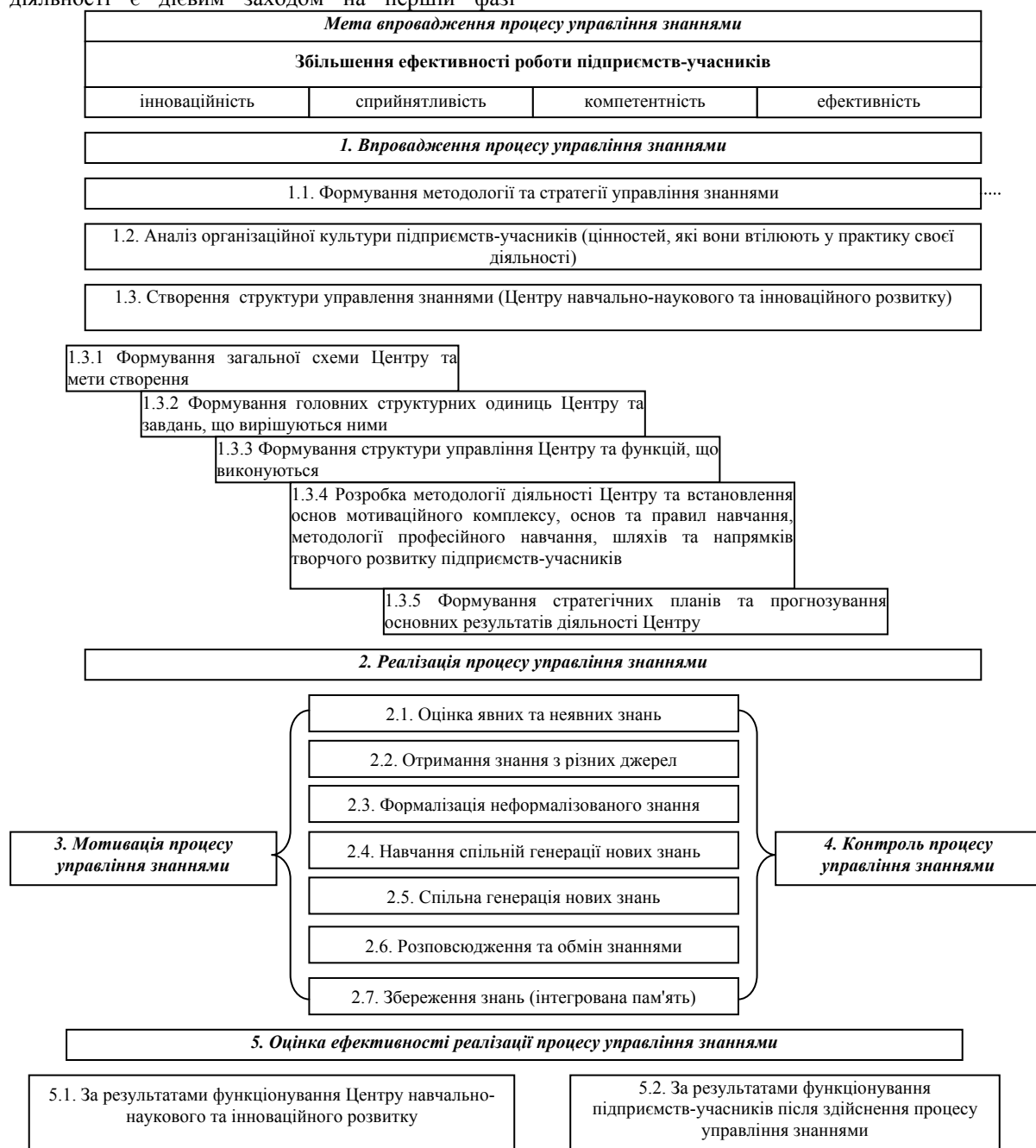

Рисунок 5 - Механізм управління знаннями при функціонуванні інтегрованої системи генерації та використання знань [власна розробка автора]

Друга фаза пов'язана з трансформацією неформалізованого знання в формалізоване, що відбувається під час обговорення проблеми та знаходження відповідей щодо її вирішення та має вигляд інтелектуальної моделі. На цій фазі важлива достатність інформації, наявність інтегрованої пам'яті та поєднання зусиль учасників.

Третя фаза пов'язана з перевіркою формалізованого знання та узгодженням аспектів з

потенційними споживачами, тобто відбувається визначення його цінності для підприємств-учасників та їх персоналу. Таким чином, проводиться кількісна та якісна оцінка сформованого знання з точки зору витрат та прибутку, які отримає підприємство в результаті його застосування.

Четверта фаза пов'язана з матеріалізацією знання в новий продукт чи послугу. В цьому процесі приймають участь як учасники, що брали

участь у створенні знання, так і виробничі, комерційні, науково-дослідні підрозділи підприємств-учасників, залучені сторонні спеціалісти різних сфер діяльності та ін. Результатом їх взаємодії є новий продукт та послуга.

П'ята фаза характеризується переходом знання на більш високий рівень. Це пов'язано з розширенням формального знання та необхідністю збільшення його рівня на наступному циклі розробки. Таким чином, реалізоване організаційне та міжорганізаційне знання спроможне ініціювати новий цикл створення знання, розповсюджуючись в межах підприємств.

Дієвість ІСГВЗ можливо тільки тоді, коли буде забезпечено ефективне управління знаннями (рис. 5).

Кожний етап процесу управління знаннями потребує інструментів здійснення. На етапі впровадження процесу управління знаннями відбувається підготовка персоналу підприємства до реалізації даного процесу за допомогою цілеспрямованого впливу на організаційну культуру підприємства. Відбувається аналіз існуючих основ організаційної культури та формування принципів культури, яка засновується на знаннях. На протязі цього етапу також передбачається формування організаційної структури управління знаннями з встановленням підрозділів, які будуть його здійснювати.

Наступним етапом процесу управління знаннями є його безпосередня реалізація, що відбувається одночасно з розробкою та здійсненням заходів мотивації та контролю. Тобто мета цих етапів полягає в залученні, генерації та використанні нових знань підприємств та збільшення їх людського капіталу.

Наприкінці процесу управління знаннями передбачається проведення оцінки, що дає уявлення про ефективність проведених заходів.

Висновки. Одним з напрямків інтеграції є інтеграція освітньо-професійної сфери підготовки фахівців, їх творча інтеграція. Її мета: створення конкурентоспроможного науково-освітнього та творчого сектору (інтегрованої системи генерації та використання знань), що має високий науковий потенціал, реалізує широкий спектр навчальних програм, надає можливість творчого пошуку, що дозволяє збільшити ефективність діяльності та зменшити витрати на функціонування всієї системи галузевої освіти. Інтегрована система генерації та використання знань - це динамічна відкрита системи, яка призначена для збільшення

людського капіталу співробітників підприємств-засновників, а також підприємств-учасників, які залучаються у процес її обслуговування, що гнучко адаптується до потреб підприємств та в глобальному масштабі здатна позитивно вплинути на їх стратегічні цілі.

Концептуальні аспекти функціонування інтегрованої системи генерації та використання знань поєднує п'яти стадій: створення знань, апробація на практиці, обмін знаннями, передача знань та їх постійне оновлення.

Зазначено, що формування інтегрованої системи генерації та використання знань орієнтовано на такі стратегічні цілі як: підвищення спроможності підприємств до інновацій, підвищення сприйнятливості, ефективності діяльності та компетентності підприємства та робітників. Встановлено основні характеристики, яким повинна відповідати інтегрована система генерації та використання знань. Розглянуто можливі ризики, якими супроводжується її функціонування. Розглянуто фази процесу генерації знань у межах інтегрованої системи генерації і використання знань та розроблено механізм управління знаннями при її функціонуванні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мильнер Б. З. Управление знаниями / Б. З. Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 178 с.
2. Букович У. Управление знаниями: руководство к действию / У. Букович, Р. Уильямс; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, . – XVI, 504 с.
3. Галузева угода між Державною адміністрацією залізничного транспорту України та профспілками на 2002-2006 роки (із змінами і доповненнями від 6.04.2004 р., 28.02.2006 р., 12.10.2006 р., 5.05.2008 р., 25.06.2008 р.) (дію угоди продовжено на 2007 - 2011 роки відповідно до спільної постанови від 28.02.2006 року). Режим доступу: http://www.uz.gov.ua/?m=policy.galuz_ugoda&lng=uk.
4. Герасимова Е. М. Економічні знання у дискурсі становлення глобалізованого світу: соціально-філософський аналіз: монографія / Е. М. Герасимова. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2008. – 335 с.
5. Звіт з людського розвитку в Україні за 2008 рік: Людський розвиток і європейський вибір України.- К.: ПРООН, 2008. – 123 с.

Аннотація. В статье приведены концептуальные аспекты из усовершенствование действующей системы генерации и использования знаний которые ориентированы на стратегические цели развития предприятий

Ключевые слова: генерация, эффективность, экономическая деятельность, предприятие

Summary. Conceptual aspects are brought in article from improvement acting systems to generations and use the knowledges which are oriented on strategic purposes of the development enterprise

Keywords: generation, efficiency, economic activity, enterprise

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Чебанова Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 658

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

Літвінова І.М., к.хім.н., доцент (СНУ ім. В. Даля)

Визначено передумови підвищення ефективності управління техніко-економічним розвитком підприємств. Представлено механізм еволюції технологічних укладів. Аналіз динаміки технологічних укладів розглядається як основа управління техніко-економічним розвитком підприємств.

Ключові слова: управління, ефективність, розвиток, виробництво, уклад, техніка, технологія.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями.

Управління техніко-економічним розвитком підприємств полягає в організації процесів перерозподілу ресурсів між застарілими і новими виробництвами, а при зміні технологічних укладів – в підтримці певних пропорцій для перерозподілу ресурсів на користь нового технологічного укладу. Кожен черговий технологічний уклад розвивається на базі попереднього, використовуючи при цьому досягнення попереднього як матеріально-технічну основу свого зростання. При цьому виникає взаємодія між укладами, неминучі і завжди присутні економічні втрати і різні диспропорції. За відсутності активної структурної політики особливості відтворення технологічних систем можуть привести до перерозподілу виробничих ресурсів у напрямі підтримки застарілих технологічних укладів.

Слід зазначити, що сучасні тенденції управління підприємствами пов'язані із слабкою передбаченістю змін, що відбуваються в агресивному оточуючому середовищі, і безперервним потоком нововведень у всіх сферах життя суспільства. Однією з головних умов стійкого функціонування і підтримки необхідного рівня конкурентоспроможності як для окремих підприємств, галузей, так і для регіону в цілому стає орієнтація на інноваційний тип розвитку. Для реалізації даної мети необхідне знання закономірностей протікання окремих інноваційних

процесів, основ управління розвитком як на мікрорівні, так і на макрорівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела.

Питання розвитку економічного потенціалу підприємств, регіонів та держави на основі інновацій широко досліджені в роботах вітчизняних вчених у цій галузі (О.І. Амоши [1], І.Р. Бузько [2], А.Е. Воронкової [3], В.М. Гесця [4], А.В. Гриньова [5], С.М. Ілляшенка [6], О.В. Князя [7], О.Є. Кузьміна [8], В.В. Максимова [9], Л.І. Федулової [10]). Технічний та економічний розвиток підприємств є взаємопов'язаним та відбувається в результаті взаємодії нових технічних можливостей і суспільних потреб. Комплексний підхід до дослідження проблем технічного та економічного розвитку можна виявити в роботі А. Анчишкина [12], який досліджував НТП в єдності різних аспектів технологічних, економічних, наукових і соціальних змін, супроводжуваних технологічними зрушеннями. Систематичні дослідження нерівномірності техніко-економічного розвитку ведуться в рамках теорій довгих хвиль економічної кон'юнктури. Н.Д. Кондратьєв [13, с. 24-83]. Й. Шумпетер [14] пов'язував тривалі відхилення економіки від стану рівноваги з концентрацією нововведень в кластери, що періодично відбувалася, і їх подальшим синхронним розповсюдженням. Згідно праці С.Ю. Глазьева технологічна структура економіки складається з технологічних сукупностей різного